

Viite : UTP 3/2012 vp

*Eduskunta,
Ulkoasiainvaliokunta*

Ohessa lähetetään perustuslain 97§ 1 momentin mukainen selvitys Suomen ja Yhdysvaltojen terrorismitiedonvaihtojärjestelyiden kehittämisestä.

Ylijohtaja Minna Hulkkonen

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen tiedonvaihto terrorismin alalla

Taustaa

Yhdysvallat on ehdottanut Suomelle kahdenvälistä yhteistyöjärjestelyä terrorismia koskevan tiedon vaihtamiseksi. Aloite pohjautuu vuonna 2003 annettuun Homeland Security Presidential Directive (HSPD-6) - määräykseen sekä vuonna 2007 annettuun määräykseen viisumivapausohjelman edellytyksistä. Määräysten mukaan Yhdysvaltojen tulee tehdä aloite erityisesti viisumivapausohjelmaan kuuluville valtioille tiedon vaihtamiseksi matkustajista, jotka voivat uhata Yhdysvaltojen tai sen kansalaisten turvallisuutta. Vuonna 2009 Yhdysvaltojen hallitus päätti, että viisumiohjelman (*Visa Waiver Program, VWP*) kumppanimailta edellytetään kahden sopimusjärjestelyn tekemistä: hallitustenvälinen rikostorjuntasopimus (*Preventing and Combating Serious Crime Agreement, PCSC*) ja terrorismitiedonvaihtojärjestely Terrorist Screening Centerin (TSC) kanssa. TSC on virastojen välinen terrorismin seurantakeskus, jota hallinnoi FBI.

Suomi ja Yhdysvallat allekirjoittivat 17.3.2010 rikostorjuntasopimuksen. Sopimuksen tarkoitus on tehostaa lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä rikollisuuden, erityisesti terrorismin, estämiseksi ja torjumiseksi. Sopimus luo oikeudelliset puitteet sormenjälkitietojen ja DNA-tunnisteiden vaihtamiselle. Tietojen vaihtamisen yksityiskohdista sovitaan erikseen täytäntöönpanosopimuksissa, jotka laaditaan sopimuksen ratifioinnin jälkeen. Sopimus mahdollistaa myös muun yksittäistapauksessa ja kansallisen lainsäädännön puitteissa tapahtuvan tietojen toimittamisen vakavien rikosten ja terrorismirikosten estämiseksi. Rikostorjuntasopimuksen voimaansaattamista koskeva hallituksen esitys (HE 187/2010 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010. Yhdysvallat on saattanut kansalliset toimenpiteensä päätökseen ja on toimittanut Suomelle siitä nootin kesäkuussa 2010.

Yhdysvaltojen tekemän ehdotuksen mukaan Suomen ja Yhdysvaltojen tulisi aloittaa keskustelut myös HSPD-6 määräyksen mukaisesta terrorismia koskevasta tiedonvaihdosta Terrorist Screening Centerin kanssa. Yhdysvaltain kongressi aloittaa viisumivapausohjelmaa koskevan käsittelyn kesäkuussa 2012, joten Yhdysvaltain pyrkimyksenä olisi saattaa HSPD-6 mukainen järjestely voimaan Suomen ja Yhdysvaltojen välillä siihen mennessä.

HSPD-6 -määräyksen sisällöstä

HSPD-6 määräyksen mukaan Terrorist Screening Centerille tulisi toimittaa tietoa (nimi, syntymäaika ja muita mahdollisia taustatietoja) henkilöistä, joita epäillään terrorismista tai jotka ovat syyllistyneet terrorismiin. Suomen toimittamat tiedot lisättäisiin ns. TSDB - tietokantaan.

TSDB –tietokanta (*Terrorist Screening Database*) sisältää kaikki Yhdysvaltojen tiedossa olevat tai epäilevät terroristit. Yhteistyövaltiolla olisi hakuoikeus salatun verkkosivun kautta osaan tästä tietokannasta osuma/ei-osumaa -menettelyllä. Mahdollisen osuman jälkeen tapahtuva tiedonvaihto määriteltäisiin tehtävässä järjestelyssä. Osuman jälkeen

osapuolten viranomaisilla olisi mahdollisuus kansallisten lakiensa puitteissa ryhtyä tarvittaviin välittämiin toimiin.

Tiedonvaihtomahdollisuudet nykyainsäädännön mukaan

Suomessa ei ole vastaavia keskuksia tai tietokantoja tiedetyistä tai epäilyistä terroristeista. Suomessa terrorismin torjunta kuuluu poliisille, tehtävä on osoitettu Suojelupoliisille, jonka toiminnallinen tietojärjestelmä sisältää vastaavan tyyppisiä tietoja (Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, 761/2003, 5 §). Käytännössä epäilyn terrorismirikoksen esitutkinnan suorittaa Keskusrikospoliisi yhteistoiminnassa Suojelupoliisin kanssa ja kyseisen rikoksen esitutkintaa koskevat tiedot tallennetaan poliisin henkilörekisteriin.

Suomessa lainvalvontaviranomaisten tietojen luovuttamisesta ulkomaille säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003, 40 §). Poliisin henkilörekisterin tietoja voi luovuttaa kolmannen maan poliisiviranomaiselle tai viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Tietoja saadaan luovuttaa, jos ne ovat välttämättömiä: 1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi; 2) välittömästi henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran tai huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi; 3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta.

Valtioneuvoston tavoitteet ja asian valmistelu

Valtioneuvoston tavoitteena on turvata Suomen asema Yhdysvaltain viisumivapausohjelmassa. Yhdysvaltojen esittämää HSPD-6 määräyksen mukaista järjestelyä tarkastellaan siitä lähtökohdasta, että esitetty tietojenvaihto toteutetaan Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ja turvaten nykyisen toimivan yhteistyön viranomaisten välillä. Sekä Suomen että Yhdysvaltojen puolelta on todettu, että maiden välinen operatiivinen yhteistyö terrorismin torjunnan alalla on toimivaa. Mikäli kansainvälinen velvoite kuitenkin sisältäisi lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, vaatii se perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunnan hyväksynnän (Kansainvälisten ja EU-sopimusten valmistelua ja voimaansaattamista koskevat ohjeet, Ulkoasiainministeriö 2011).

Asian valmistelua varten on perustettu sisäasiainministeriön johdolla toimiva työryhmä, joka selvittää Suomen edellytyksiä yhteistyöjärjestelyn tekemiseksi ja käy keskustelua Yhdysvaltojen kanssa asiantuntijatasolla.